Як браконьєрили рибалки сто років тому

За Австрійської монархії між гуцулами і владою укладалися договори, в яких, між іншим, зазначалося, що за полювання у панських лісах і рибальство у ріках, що протікали через панські ліси, слід платити дичиною та рибою. Реформа 1848 р. та відповідні законодавчі акти остаточно закріпили приватну власність на землю. Однак ніякі заборони і кари не могли змінити ставлення гуцулів до природних багатств, самовільне користування якими вважалось цілком допустимим. Загальнопоширеним, масовим явищем були лісові поруби, полювання, вилов риби, які стали для гуцулів правомірним джерелом набуття власності.

Здебільшого гуцули використовували рибу лише для власних потреб. Але з початком промислової експлуатації лісів, організацією залізничного сполучення ціни на пстругів (форель) піднялись у десятки разів і вилов цієї риби суттєво зріс. Відомо, що із східної частини Карпат 1895 р. експортовано 4170 кг маринованої форелі, головним чином з повітів Долина (3190 кг) і Надвірна (510 кг).

Для врегулювання стосунків у галузі рибальства наприкінці ХХ століття було прийнято два відповідних закони. За законом «Про деякі заходи розвитку риболовлі на внутрішньодержавних водах» від 1882 року, на державну виконавчу владу покладався обов’язок визначати та оголошувати час заборони вилову цінних видів риби (харіуса, підуста, білизну, судака, рибця, головню, марену, ляща, лосося, пструга) з огляду на їх нерест. У цей час заборонялося закидати сітки, виставляти пастки та інші приладдя для ловлі. При вилові забороненого виду риби рибалка був зобов’язаний відпустити обережно рибу назад у воду. Заборонено було застосовувати динаміт та інші вибухові речовини, а також рибну отруту - вапно, отруйні відвари з рослин. Державна влада Галичини визначала та публікувала інформацію про те, які види риб та яких розмірів (лосось – 50 см, судак, білизна́, кутум – 40 см, вугор – 35 см, харіус, пструг, підуст – 20 см) заборонялося виловлювати у певний час, продавати на ринку та готувати з них страви на продаж.

За порушення цього закону, яке не підлягало кримінальній відповідальності, виконавча повітова влада мала право покарати штрафом від 5 до 50 зл. Якщо порушник завдав збитків, то штраф міг бути підвищений до 100 зл. У разі, якщо винуватець не міг оплатити штраф, покарання визначалося одним днем арешту за 5 зл. штрафу. Нагляд за дотриманням рибальського закону покладався на керівників ґмін, жандармерії та водної поліції, які були зобов’язані при виявленні порушень повідомляти виконавчу владу.

На виконавчу повітову владу покладався обов’язок організовувати охорону риби. Рибні охоронці утримувались уповноваженими до ведення рибного господарства та за рахунок коштів повітової влади. Вони приймали присягу й отримували відповідний сертифікат. Заприсяжнений рибний охоронець під час виконання службових обов’язків повинен був носити з собою сертифікат і показувати його на вимогу органів безпеки.

У 1890 році вступив у дію новий рибальський закон, який поділив ріки на рибальські ревіри. Якщо ревір був розміщений на землі одного власника, то він був його власністю. Власних рибальських ревірів у Галичині 1904 р. було 18. Якщо ревір був розташований на землях багатьох власників, він називався орендованим. Всього орендованих ревірів у 1904 р. було 490.

Попри ці законодавчі ініціативи, викорінити браконьєрство у Східній Галичині не вдавалося. У тогочасній пресі зазначалося, що галузь рибного господарства була однією з найгірших, особливо на ріці Прут. Браконьєри використовували різні способи винищення риби: вудки, саки, сітки, отруту та динаміт. Пояснити такий стан можна було тим, що право риболовлі на

Пруті орендували особи, які взагалі були незнайомі з рибальством або хотіли швидко з рибальства збагатитися. Найчастіше орендували право рибальства євреї, а допомагали їм браконьєрити гуцули, які зовсім не зважали на заборонений для вилову риби час. Вони не відчували потреби охороняти рибу, виконувати закон, а ловили рибу навіть у період нересту. Для добування риби вони найчастіше використовували динаміт. Окрім того, хлопці-пастухи кидали для забави у воду отруту, яку змішували з хлібом або кулешею. Зазвичай, таким методом отруювали мальок риби.

Є дані, що не гребував браконьєрством навіть Іван Франко. Його донька А. Франко-Ключко згадувала, що батько був один раз спійманий жандармом під час вилову риби. І лише після покарання він заздалегідь брав собі дозвіл на вилов риби.

Олег ПРОЦІВ, головний спеціаліст Івано-Франківського обласного управління лісового та мисливського господарства

Галицький кореспондент. – 2012. – №36 (367) 6 вересня. – С. 19.